

УДК 342.95

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.87.3.3>

ДОКУМЕНТУВАННЯ ПІДРОЗДІЛАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ СЕСУАЛЬНИХ ДОМАГАНЬ: ПРАКТИЧНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ

Іщенко-Ладна Т.В.,

*доктор філософії права, доцент кафедри правознавства,
Полтавський університет економіки і торгівлі*

ORCID: 0000-0002-5530-6715

e-mail: tetianai13@gmail.com

Іщенко-Ладна Т.В. Документування підрозділами Національної поліції України сексуальних домагань: практично-правові аспекти.

Стаття присвячена аналізу практично-правових аспектів документування сексуальних домагань як адміністративного правопорушення, передбаченого статтею 173⁷ (Сексуальне домагання) Кодексу України про адміністративні правопорушення. Впровадження адміністративної відповідальності за сексуальні домагання стало важливим кроком у забезпеченні захисту прав потерпілих, виконанні міжнародних зобов'язань України щодо імплементації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами, проте ефективність реалізації відповідних норм значною мірою залежить від якості документування таких правопорушень.

У статті розглядаються правові та організаційні аспекти документування фактів сексуальних домагань, починаючи з прийняття заяви (повідомлення) органами (підрозділами) Національної поліції України та завершуючи складанням протоколу про адміністративне правопорушення. Особливу увагу приділено вимогам до фіксації доказів, їх належності, достовірності та допустимості.

Проаналізовано сучасну судову практику щодо допустимості та автентичності доказів, зокрема використання електронних доказів, таких як скріншоти повідомлень у месенджерах, аудіо записи розмов.

У статті наголошується на важливості дотримання основних принципів прийняття заяв (повідомлень) про сексуальні домагання – негайності, конфіденційності та неупередженості, що сприяють ефективному реагуванню поліції на такі правопорушення.

Запропоновано шляхи вдосконалення процесу документування, зокрема шляхом розробки методичних рекомендацій для поліцейських щодо особливостей збору доказів та оформлення матеріалів про адміністративне правопорушення, а також підвищення обізнаності громадян про механізми захисту від таких правопорушень.

Результати дослідження спрямовані на вдосконалення практики документування сексуальних домагань, забезпечення ефективного правозастосування та реалізації прав потерпілих.

Ключові слова: сексуальні домагання, докази, доказування, протокол про адміністративне правопорушення, скріншот.

Ishchenko-Ladna T.V. Documentation of sexual harassment by the units of the National Police of Ukraine: practical and legal aspects.

The article analyses the practical and legal aspects of documenting sexual harassment as an administrative offence under Article 1737 (Sexual Harassment) of the Code of Ukraine on Administrative Offences. The introduction of administrative liability for sexual harassment has become an important step in ensuring the protection of victims' rights and fulfilling Ukraine's international obligations to implement the provisions of the Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence, but the effectiveness of the implementation of the relevant provisions largely depends on the quality of documentation of such offences.

The article examines the legal and organisational aspects of documenting the facts of sexual harassment, starting with the acceptance of a statement (report) by the bodies (units) of the National

Police of Ukraine and ending with the drawing up of a protocol on an administrative offence. Particular attention is paid to the requirements for recording evidence, its relevance, reliability and admissibility.

The article analyses the current case law on the admissibility and authenticity of evidence, in particular, the use of electronic evidence, such as screenshots of messages in messengers, audio recordings of conversations.

The article emphasises the importance of adherence to the basic principles of accepting statements (reports) of sexual harassment - immediacy, confidentiality and impartiality - which contribute to an effective police response to such offences.

The author suggests ways to improve the documentation process, in particular by developing methodological recommendations for police officers on the specifics of collecting evidence and processing materials on an administrative offence, as well as raising public awareness of the mechanisms of protection against such offences.

The results of the study are aimed at improving the practice of documenting sexual harassment, ensuring effective law enforcement and the realisation of victims' rights.

Key words: sexual harassment, evidence, proof, protocol on administrative offence, screenshot.

Постановка проблеми. Ухваленням Верховною Радою України 22 травня 2024 року Закону України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та інших законів України у зв'язку з ратифікацією Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами» № 3733-IX [1] приведено у відповідність до положень Конвенції понятійно-категорійний апарат, зокрема, визначення поняття «сексуальні домагання» в Законі України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», а також введено адміністративну відповідальність за це правопорушення – умисне вчинення проти бажання особи образливих, принизливих дій сексуального характеру, виражених вербально або невербально (слова, жести, рухи тіла), у тому числі з використанням електронних комунікацій).

Важливу роль у притягненні винних до адміністративної відповідальності відіграє документування правопорушень. А отже, від правильності, своєчасності та повноти зібраних доказів безпосередньо залежить ефективність правозастосування. Утім на етапі впровадження нових правових норм щодо документування сексуальних домагань виникає низка викликів для поліцейських, уповноважених його здійснювати. Зокрема, відсутність практичного досвіду та усталеної практики документування сексуальних домагань може ускладнити виконання покладених на них завдань. Тому цілком очевидною є потреба в наукових дослідженнях, практичних рекомендаціях, здійснення необхідних для забезпечення ефективної реалізації законодавчих змін, захисту прав потерпілих та посилення правового реагування на такі правопорушення.

Метою дослідження є актуалізація проблеми документування сексуальних домагань як адміністративного правопорушення, передбаченого статтею 173⁷ КУпАП, що необхідно для підвищення ефективності діяльності органів (підрозділів) поліції у контексті реалізації законодавчих норм.

Стан опрацювання проблематики. Проблематика протидії сексуальним домаганням не залишалася без уваги науковців, продовжує і наразі викликати інтерес у дослідників. Зокрема, М.В. Співак [2] розглядав окремі аспекти нормативного врегулювання сексуальних домагань, Л.В. Вакарюк та А.А. Бурка [3] приділили увагу правовому регулюванню протидії харасменту в сфері праці. О. Перунова, досліджуючи проблеми вдосконалення адміністративного законодавства приділила увагу актуальним питанням правового регулювання сексуальних домагань [4]. Водночас проблема важливості власне документування таких правопорушень, зокрема в контексті адміністративної відповідальності, залишається новим та недослідженим у науковій літературі, що зумовлено новизною норми та недостатністю емпіричної бази, і потребує подальшої розробки зазначеної проблеми. Впровадження статті 173⁷ (Сексуальне домагання) Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) актуалізує проблему вивчення такого правопорушення як сексуальне домагання і, зокрема, його документування.

Виклад основного матеріалу. Документування сексуальних домагань є ключовим елементом реалізації положень адміністративного законодавства, спрямованого на захист прав потерпілих та притягнення винних до відповідальності. Цей процес вимагає системного підходу та ретельності, починаючи з прийняття заяви (повідомлення) органом (підрозділом) поліції та за-

вершуючи передачею матеріалів справи до суду. Відповідно до Порядку ведення єдиного обліку в органах (підрозділах) поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події, затвердженого наказом Міністерства внутрішніх справ України від 08 лютого 2019 року № 100, прийняття заяв (повідомлень) здійснюється цілодобово, безперервно та невідкладно, незалежно від місця і часу їх учинення, повноти отриманих даних та особи заявника [5]. Щодо заяв (повідомлень) про сексуальні домагання, вони можуть бути як усними, так і письмовими, включаючи звернення, отримані за допомогою сучасних засобів комунікації, телефону за скороченим номером екстреного виклику поліції «102» або за допомогою інших видів зв'язку. Їхня інтеграція із інформаційно-комунікаційною системою «Інформаційний портал Національної поліції України» (далі – ІКС ІПП) дозволена поліції, зокрема: у вигляді смс-повідомлень; електронною поштою; з мобільних додатків; з інших технічних засобів електронних комунікацій [6]. Реалізація такого підходу заснована на трьох ключових принципах: негайності, конфіденційності та неупередженості, що підвищує доступність отримання відповідної допомоги та забезпечує оперативність реагування на випадки сексуальних домагань. Принцип негайності гарантує оперативне реагування, що є важливим для збереження доказів. Принцип конфіденційності передбачає захист особистих даних потерпілих, що сприяє довірі до правоохоронних органів та зменшує ризики стигматизації. Принцип неупередженості забезпечує об'єктивність та виключає дискримінацію або суб'єктивні оцінки.

Зазначимо, що оперативне прийняття заяв (повідомлень) потребує ретельної фіксації всіх обставин, зазначених заявником. У разі надходження виклику на телефонний номер екстреної служби 102 оператор під час спілкування із заявником встановлює попередню кваліфікацію події, фіксує час, місце (адресу), обставини правопорушення та інші відомості, передбачені Інструкцією з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативне інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України, затвердженою наказом Міністерства внутрішніх справ України 27.04.2020 р. № 357 [6].

З огляду на те, що сексуальні домагання можуть проявлятися у різних формах – від вербальних висловлювань до невербальних дій, у тому числі з використанням електронних комунікацій, важливою є правильна кваліфікація таких дій. Зокрема, слід чітко відмежовувати адміністративне правопорушення, передбачене статтю 173⁷ КУпАП, від кримінальних правопорушень, таких як сексуальне насильство (стаття 153 Кримінального кодексу України) та примушування до вступу в статевий зв'язок (стаття 154 Кримінального кодексу України). Така кваліфікація потребує детального аналізу обставин події, характеру дій особи, яка вчинила правопорушення, та їх вплив на потерпілу особу.

Зазначимо, що провадження у справах про адміністративні правопорушення передбачає систему пов'язаних між собою послідовних процесуальних дій, які прийнято називати стадіями У науковій літературі виділяють такі стадії: 1) адміністративне розслідування; 2) розгляд справи; 3) перегляд постанови; 4) виконання постанови [7, с. 311]. Враховуючи, що відповідно до статті 221 КУпАП справи про сексуальні домагання розглядають суди, особливу увагу слід приділити адміністративному розслідуванню, яке включає: порушення справи; встановлення фактичних обставин; процесуальне оформлення результатів розслідування; направлення матеріалів для розгляду за підвідомчістю [7, с. 311].

Установлення фактичних обставин є важливим етапом розслідування адміністративного правопорушення. З урахуванням вимог статті 245 КУпАП поліцейському необхідно зібрати максимально широкий спектр доказів, які підтверджують або спростовують заяву потерпілого. Водночас слід виключити випадки, коли особа може зловживати своїм правом або маніпулювати ситуацією, намагаючись оговорити іншу особу. Тому, відповідно до статті 251 КУпАП, доказами у справі про адміністративне правопорушення, є будь-які фактичні дані, на основі яких у визначеному законом порядку орган (посадова особа) встановлює наявність чи відсутність адміністративного правопорушення, винність даної особи в його вчиненні, інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи. При цьому обов'язок щодо збирання доказів покладається на осіб, уповноважених на складання протоколів про адміністративні правопорушення, визначених статтю 255 КУпАП [8].

Основними доказами, які можуть бути використані під час розгляду таких справ, є: пояснення особи, яка притягається до адміністративної відповідальності; пояснення потерпілих та свідків; скріншоти електронного листування у месенджерах («Skype», «Telegram», «Viber», «WhatsApp»

тощо), електронної пошти, смс-повідомлень; скриншоти чатів, публікацій та коментарів у соціальних мережах; фотографії, що містять елементи сексуальних домагань, надіслані з використанням електронних комунікацій; аудіозаписи розмов, які можуть містити відомості про сексуальні домагання, вчинені вербально; записи телефонних розмов між потерпілим та особою, яка притягається до відповідальності; інші аудіо-, та відеозаписи, зроблені потерпілим або свідками; відеозаписи з камер відеоспостереження, які можуть зафіксувати невербальні дії; висновки експертів; документи, що підтверджують заподіяну шкоду потерпілому, зокрема медичні довідки або висновки психологів щодо емоційного стану потерпілого; копії заяв чи скарг потерпілого, поданих до роботодавця, адміністрації закладу освіти або поліції.

Усі зібрані матеріали мають відповідати критеріям оцінки доказів – належності, достовірності та допустимості. Це забезпечує їхню процесуальну цінність та можливість використання для підтвердження або спростування обставин справи, що є визначальним у процесі доказування адміністративного правопорушення.

З огляду на це, доцільно проаналізувати окремі, найбільш поширені категорії доказів, що можуть бути зібрані у процесі документування сексуальних домагань. Пояснення потерпілого є ключовим джерелом інформації, що дозволяє детально встановити обставини правопорушення, охарактеризувати дії особи, яка його вчинила, а також оцінити їхній вплив на потерпілого. Крім того, пояснення потерпілого відіграють важливу роль у перевірці достовірності інших доказів, включаючи пояснення свідків та особи, яка притягається до адміністративної відповідальності.

Під час опитування потерпілого необхідно отримати максимально повну інформацію для всебічного з'ясування обставин справи. Зокрема, доцільно встановити такі відомості:

обставини правопорушення: дата, час, місце події; форма сексуальних домагань (вербальна, невербальна, у тому числі з використанням електронних комунікацій); частота таких дій (одноразовий випадок або систематичні дії – регулярні чи періодичні);

характер вчинених дій: вербальні дії (конкретні слова, фрази сексуального характеру; пропозиції сексуального характеру – прямі чи непрямі; коментарі образливого або принизливого змісту сексуального характеру, зокрема щодо зовнішності або поведінки потерпілого); невербальні дії (опис жестів, міміки, рухів тіла; демонстрація фото, відео чи інших матеріалів сексуального характеру); дії з використанням електронних комунікацій (зміст та контекст електронних повідомлень, надісланих потерпілому, а також публікацій і коментарів у соціальних мережах тощо);

наслідки сексуальних домагань для потерпілого: емоційний стан (страх, дискомфорт, загроза); вплив на повсякденне життя (погіршення самопочуття, зниження продуктивності, погіршення взаємовідносин з іншими особами);

потреба у допомозі (медичній, психологічній, правничій чи підтримці спеціалізованих служб);

наявні докази, що підтверджують факт домагань (записи розмов, електронні повідомлення, фото, відео тощо), свідки (очевидці) правопорушення;

дії потерпілого після випадку сексуальних домагань: чи звертався потерпілий до керівництва / адміністрації за місцем роботи (навчання), правоохоронних органів або інших установ та які заходи були вжиті після звернення;

інформація про особу, яка вчинила сексуальне домагання: характер взаємин з потерпілим (колеги, знайомі, родичі, незнайомі особи); можливі конфлікти або залежність (матеріальна, службова чи інша); опис зовнішності (якщо особа невідома потерпілому).

Важливу роль у процесі доказування відіграють пояснення свідків. При опитуванні свідків необхідно встановити: обставини події (час, місце); характер сексуальних домагань (зміст вербальних висловлювань, невербальних дій; чи відомо свідку про наявність електронного листування або повідомлень сексуального характеру, а також чи бачив він їхній зміст); реакція потерпілого на дії особи, яка вчинила правопорушення (емоції, поведінка, спроби уникнути контакту, прохання припинити дії тощо); наявність інших свідків або доказів (чи були очевидці події, чи є відеозаписи або інші матеріали, що можуть підтвердити факт правопорушення); зміни в поведінці потерпілого або особи, яка вчинила правопорушення до і після події та власна реакція свідка на подію (його дії, емоції, можливе втручання); дії свідка після події (чи повідомляв він про неї іншим особам або органам).

Важливим джерелом доказів є також і пояснення особи, яка притягається до адміністративної відповідальності. Їх метою є з'ясування обставин правопорушення, мотивів поведінки та оцінка усвідомлення суті своїх дій. При опитуванні такої особи доцільно встановити: обставини події

(час, місце, форма сексуальних домагань); можливі мотиви та причини поведінки (чи усвідомлювала особа характер своїх дій, чи могла передбачити, що вони будуть сприйняті як сексуальні домагання); характер взаємин з потерпілим (наявність попередніх конфліктів, суперечок, обговорення тем сексуального характеру до моменту правопорушення); реакція на зауваження потерпілого (чи були прохання припинити дії, як особа реагувала на них, які дії вчиняла після інциденту); систематичність дій (чи були подібні випадки раніше щодо цього потерпілого чи інших осіб); усвідомлення наслідків своєї поведінки (чи розуміла особа, що її дії можуть бути розцінені як сексуальні домагання, чи усвідомлює наслідки своїх дій); ставлення до своєї поведінки (чи визнає свої дії неправильними, чи розуміє їхній характер та чи усвідомлює свою вину).

Важливого значення у доведенні факту сексуальних домагань набувають інші докази. Зокрема, у справах про сексуальні домагання, вчинені з використанням електронних комунікацій, як доказ до протоколу можуть бути додані копії скріншотів повідомлень, що містять образливі або принизливі висловлювання сексуального характеру. Такі матеріали мають відповідати критеріям належності, допустимості та автентичності для визнання їх доказами у справі.

Зазначимо, що питання допустимості скріншотів в якості доказів неодноразово розглядалося судами. Зокрема, наголошувалося, що скріншот (англ. screenshot) це знімок екрана – зображення, отримане комп'ютером, що зображує дійсно те, що бачить користувач на екрані монітора. Як правило, це цифрове зображення створюється операційною системою або спеціальним програмним забезпеченням, хоча може також бути зроблене за допомогою фотокамери або іншого приладу для перехоплення сигналу відео з виходу комп'ютер. А отже, природа скріншоту як доказу відноситься до електронного документа [9, 10]. Належним електронним доказом у судових справах Верховним Судом визнано переписку у Viber, Skype та інших месенджерах, включно з голосовими повідомленнями [9, 10]. Електронні докази повинні оцінюватися так само, як і інші види доказів, зокрема, щодо їх прийнятності, автентичності, точності та цілісності [9, 10]. Водночас Верховним Судом висловлено застереження щодо розгляду судом електронного листування між особами у месенджері (як і будь-яке інше листування) в якості доказу у справі лише в тому випадку, якщо воно дає можливість суду встановити авторів цього листування та його зміст [11].

Також суди зазначають, що під час дослідження електронних доказів має відбуватись належна ідентифікація таких доказів. При цьому особливу увагу приділяють метаданим. Метадані – це відомості про інші дані, і іноді їх називають «цифровим відбитком» електронних доказів. Він може включати важливі доказові дані, такі як дата й час створення чи модифікації файлу чи документа, або автор, а також дата й час, коли дані були надіслані. Безпосередній доступ до метаданих зазвичай недоступний [9, 10].

Окрім вище наведеного, у деяких постановках апеляційних судів зазначено, що, як вбачається із ксерокопії скріншотів записів, в яких містяться повідомлення образливої форми, відсутні жодні дані про дати написання цих записів, про відправника та адресата (чи можливих смс повідомлень), їх оригінальний текст на кожному із цих документів не засвідчений. Також вказується про вимоги до оформлювання документів (ДСТУ 4163-2003) та про спосіб, яким повинна засвідчуватися кожна сторінка документа, поданого у копії [9, 10].

Аналіз судової практики дозволяє зробити висновок про те, що для забезпечення автентичності скріншотів важливо надавати оригінал пристрою, з якого створено електронний доказ, особливо коли особа, яка вчинила правопорушення, автентичність наведених доказів не визнає. Наприклад, в одному із випадків суд апеляційної інстанції визнав скріншоти належними і достатніми доказами у справі з огляду на вимоги статті 251 КУпАП, оскільки в судовому засіданні на вимогу суду потерпіла особа надала для огляду мобільний телефон (тобто пристрій, у якому створено оригінал документу), який містить листування її з особою, яка вчинила правопорушення, а саме повідомлення на її адресу образливого характеру, які надіслані цією особою. У телефоні потерпілої ідентифіковано, що повідомлення образливого характеру були надіслані з номеру телефону, який особа, яка вчинила правопорушення, вказувала у своїх поясненнях поліції [9].

Таким чином, автентичність і допустимість скріншотів як доказів залежить від їхнього оформлення, підтвердження метаданими та, за можливості, надання оригіналу пристрою для перевірки. У разі встановлення достатніх доказів вчинення сексуальних домагань уповноважена посадова особа органу Національної поліції складає протокол про адміністративне правопорушення, передбачене статтею 173⁷ КУпАП. Процесуальні вимоги до змісту протоколу визначені в статті 256 КУпАП [8], а також Інструкцією з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в

органах поліції, затвердженою наказом МВС від 06.11.2015 № 1376, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України за № 1496/27941 від 06.11.2015 (зі змінами) [12].

Складений протокол має чітко відповідати вимогам законодавства, а суть протиправного діяння – ознакам складу адміністративного правопорушення, зазначеним у статті 173⁷ КУпАП. Зокрема, у протоколі необхідно не лише зазначити факт вчинення сексуального домагання, але й описати об'єктивну сторону правопорушення, тобто сукупність ознак, які характеризують зовнішній прояв протиправної поведінки.

Протокол про адміністративне правопорушення є важливим процесуальним документом, у якому фіксуються первинні відомості про подію. Проте, відповідно до судової практики, протокол сам по собі без підтвердження іншими належними та допустимими доказами не є безумовним та беззаперечним доказом на доведення вини особи у вчиненні адміністративного правопорушення, являє собою лише початковий правовий висновок щодо дій певної особи [13].

Така позиція зобов'язує поліцейських забезпечувати комплексний підхід до збору доказів, які підтверджують або спростовують дані, зазначені в протоколі. До протоколу додаються всі зібрані матеріали про адміністративне правопорушення. Після формування справи про адміністративне правопорушення вона направляється до районного, районного у місті, міського чи міськрайонного суду для розгляду.

Для посилення ефективності документування адміністративних правопорушень, передбачених статтею 173⁷ КУпАП, доцільним є розроблення детальних методичних рекомендацій для поліцейських щодо документування таких правопорушень, запровадження систематичного навчання поліцейських, а також підвищення обізнаності громадськості про механізми захисту від сексуальних домагань і правові наслідки таких дій. Зазначимо, що робота в цьому напрямку триває, про що свідчать відповідні публікації у медіа [14, 15].

Висновки. Документування випадків сексуальних домагань є важливим процесом, що забезпечує належне реагування на адміністративні правопорушення та реалізацію законодавчих норм. Його здійснення має відповідати принципам повноти, всебічності та об'єктивності дослідження обставин справи. Важливо забезпечити належний збір та оцінку доказів, дотримуючись критеріїв належності, достовірності та допустимості, що є необхідними умовами для законності та обґрунтованості прийнятих рішень.

Запровадження адміністративної відповідальності за сексуальні домагання є важливим кроком у захисті прав потерпілих, однак застосування цієї норми потребує подальшого опрацювання. Особливу увагу слід приділити питанням розмежування сексуального домагання та кримінальних правопорушень сексуального характеру, що дозволить уникнути помилок правозастосування та забезпечити дотримання принципу законності.

З метою підвищення ефективності роботи правоохоронних органів необхідним є подальше дослідження особливостей доказування у справах про сексуальні домагання. Важливим аспектом залишається розробка методичних рекомендацій щодо збору доказів та оформлення матеріалів про адміністративне правопорушення. Крім того, доцільним є проведення систематичного навчання поліцейських, що сприятиме підвищенню рівня їхньої правової обізнаності, належному застосуванню законодавства та ефективному захисту прав потерпілих.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та інших законів України у зв'язку з ратифікацією Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами : Закон України від 22 травня 2024 р. № 3733-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3733-20#Text>.
2. Співак М. В. Щодо змін та доповнень до Кодексу України про адміністративні правопорушення у зв'язку із ратифікацією Стамбульської конвенції. *Київський часопис права*. 2022. № 2. С. 93–99. URL: <https://bit.ly/4hdbhs5>.
3. Вакарюк Л.В., Бурка А.В. Правове регулювання протидії харасменту в сфері праці: національний та зарубіжний досвід. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. Серія ПРАВО. Випуск 85: частина 2. 2024. С. 88–95. URL: <https://bit.ly/4gp6CC5>.
4. Перунова О. Відмінність сексуальних домагань від інших правопорушень сексуального характеру у контексті адміністративного законодавства. *Адміністративне право і процес*. 2024. № 3. С. 21–31. URL: <https://www.applaw.net/index.php/journal/article/view/805/703>.

5. Про затвердження Порядку ведення єдиного обліку в органах (підрозділах) поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події : наказ Міністерства внутрішніх справ України від 08 лютого 2019 року № 100. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0223-19#Text>.
6. Про затвердження Інструкції з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України : наказ Міністерства внутрішніх справ України від 27 квітня 2020 року № 357. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0443-20#Text>.
7. Адміністративне право України. Повний курс: підручник Галунько В., Діхтієвський П., Кузьменко О., Стеценко С. та ін. Херсон: ОЛДІ_ПЛЮС, 2018. 446 с.
8. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 07 грудня 1984 р. № 8073-Х. URL: <https://bit.ly/42Ab91j>.
9. Постанова Київського апеляційного суду від 29 червня 2023 р. Справа № 760/4462/23. *Єдиний державний реєстр судових рішень*: [сайт]. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112058814>.
10. Постанова Київського апеляційного суду від 29 вересня 2022 р. Справа № 756/3771/22. *Єдиний державний реєстр судових рішень*: [сайт]. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106663046>.
11. Постанова Верховного Суду України від 21 червня 2023 р. Справа № 916/3027/21. *Єдиний державний реєстр судових рішень*: [сайт]. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112088045>.
12. Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 06 листопада 2015 року № 1376. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1496-15#Text>.
13. Постанова Шумського районного суду Тернопільської області від 16 грудня 2024 р. Справа № 609/1444/24. *Єдиний державний реєстр судових рішень*: [сайт]. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123776363>.
14. Поліцейські пройшли тренінг по запобіганню та реагуванню на факти сексуального домагання згідно із нововведеннями до законодавства. *Національна поліція України*: [офіційний вебпортал]. URL: <https://bit.ly/3PTmm5E>.
15. Відсьогодні набуває чинності Закон, який посилює механізми захисту постраждалих від гендерно зумовленого та домашнього насильства. *Міністерство внутрішніх справ України*: [сайт]. URL: <https://bit.ly/3Ec1i82>.